

Prava, podrška, zaštita i kompenzacija žrtava kaznenih djela

Izmjene ZKP kao usklađivanje nacionalnih propisa s EU direktivama

- prava žrtava kaznenih djela -

U srpnju 2017. Hrvatski sabor je izglasao izmjene Zakona o kaznenom postupku kojima se u nacionalni zakon implementiraju odredbe Direktive 2012/29/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. godine o uspostavi minimalnim standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, Direktive 2013/48/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2013. godine o pravu na pristup odvjetniku u kaznenom postupku i postupku na temelju europskog uhidbenog naloga, te o pravu na obavješćivanje treće strane u slučaju oduzimanja slobode i na komunikaciju s trećim osoba i konzularnim tijelima, Direktive 2014/42/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 3. travnja 2014. godine o zamrzavanju i oduzimanju predmeta i imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima u EU, Direktive 2014/62/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. godine o kaznenopravnoj zaštiti eura i drugih valuta od krivotvorenja, kojom se zamjenjuje Okvirnu odluku Vijeća 2000/383/PUP.

Kao organizacije koje provode aktivnosti vezane uz realizaciju prava žrtava kaznenih djela predviđenih Direktivom 2012/29/EU o uspostavi minimalnim standarda za prava, potporu i zaštitu žrtava kaznenih djela, ovim izvještajem donosimo analizu zakonskih izmjena i dopuna koje se odnosi na žrtve kaznenih djela.

Žrtva kaznenog djela je fizička osoba koja je pretrpjela fizičke i duševne posljedice, imovinsku štetu ili bitnu povredu temeljnih prava i sloboda koji su izravna posljedica kaznenog djela. Žrtvom kaznenog djela smatraju se i bračni i izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner te potomak, a ako njih nema, predak, brat i sestra one osobe čija je smrt izravno prouzročena kaznenim djelom te osoba koju je ona na temelju zakona bila dužna uzdržavati.- definicija ZKP čl. 202. st. 11.

Projekt je financiran u sklopu Justice programa Europske unije.

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH

Najvažnije izmjene prava žrtava kaznenih djela sadržana su u glavi V Žrtva, oštećenik, privatni tužitelj, koja u u čl. 43. uz već do tada utvrđena prava žrtava kaznenih djela dodaje i druga prava normirana Direktivom te ih daje u slijedu

1) pravo na pristup službama za potporu žrtvama kaznenih djela, 2) pravo na djelotvornu psihološku i drugu stručnu pomoć i potporu tijela, organizacije ili ustanove za pomoć žrtvama kaznenih djela u skladu sa zakonom, 3) pravo na zaštitu od zastrašivanja i odmazde, 4) pravo na zaštitu dostojanstva tijekom ispitivanja žrtve kao svjedoka, 5) pravo da bude saslušana bez neopravdane odgode nakon podnošenja kaznene prijave te da se daljnja saslušanja provode samo u mjeri u kojoj je to nužno za potrebe kaznenog postupka, 6) pravo na pratnju osobe od povjerenja pri poduzimanju radnji u kojima sudjeluje, 7) pravo da se medicinski zahvati prema žrtvi poduzimaju u najmanjoj mjeri i samo ako su krajnje nužni za potrebe kaznenog postupka, 8) pravo podnijeti prijedlog za progon i privatnu tužbu sukladno odredbama Kaznenog zakona, pravo sudjelovati u kaznenom postupku kao oštećenik, pravo biti obaviještena o odbacivanju kaznene prijave (članak 206. stavak 3. ovoga Zakona) i odustajanju državnog odvjetnika od kaznenog progona te pravo preuzeti kazneni progon umjesto državnog odvjetnika, 9) pravo na obavijest od državnog odvjetnika o poduzetim radnjama povodom njezine prijave (članak 206.a ovoga Zakona) i podnošenje pritužbe višem državnom odvjetniku (članak 206.b ovoga Zakona), 10) pravo da na njezin zahtjev bez nepotrebne odgode bude obaviještena o ukidanju pritvora ili istražnog zatvora, bijegu okrivljenika i otpuštanju osuđenika s izdržavanja kazne zatvora te mjerama koje su poduzete radi njezine zaštite, 11) pravo da na njezin zahtjev bude obaviještena o svakoj odluci kojom se pravomoćno okončava kazneni postupak, te druga prava propisana specijalnih zakonima.

Iznimno je važno naglasiti da je izmjena uz već do tada prepoznate posebno ranjive kategorije žrtava, kao što su djeca, žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode i žrtve trgovanja ljudima, uvrštene i žrtve u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite (čl. 44.) te im zakon daje još posebna prava kao opunomoćenika ili savjetnika na teret proračunskih sredstva, mjere zaštite osobnog života i integriteta, posebni načini ispitivanja uz primjenu zaštitnih mjera od re-traumatizacije kroz izbjegavanje više ispitivanja, korištenje video-linka, ispitivanje od strane osobe istog spola ili posredstvom psihologa te isključenje javnosti.

Tako članak 292. propisuje da ako drukčije nije propisano posebnim zakonom, ispitivanje djeteta koje nije navršilo četrnaest godina kao svjedoka provodi sudac istrage. Ispitivanje će se provesti bez prisutnosti suca i stranaka u prostoriji gdje se dijete nalazi putem audio-video uređaja kojima rukuje stručni pomoćnik. Ispitivanje se provodi uz pomoć psihologa, pedagoga ili druge stručne osobe, a osim kad to nije protivno interesima postupka ili djeteta, ispitivanju prisustvuje roditelj ili skrbnik. Stranke mogu postavljati pitanja djetetu – svjedoku prema odobrenju suca istrage putem stručne osobe. Ispitivanje će se snimiti uređajem za audio-video

Projekt je financiran u sklopu Justice programa Europske unije.

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku. Dijete se može samo iznimno ponovno ispitati, i to na isti način.

Ispitivanje djeteta s navršenih četrnaest, a nenavršenih osamnaest godina kao svjedoka provodi sudac istrage. Pri ispitivanju djeteta osobito ako je oštećeno kaznenim djelom, postupit će se obzirno da ispitivanje ne bi štetno utjecalo na psihičko stanje djeteta.

Ujedno, svjedoci koji se zbog starosti, zdravstvenog stanja ili invaliditeta, ne mogu odazvati pozivu, mogu se ispitati u svojem stanu ili drugom prostoru u kojemu borave. Te svjedoke se može ispitati putem audio-video uređaja kojima rukuje stručna osoba. Ako to zahtijeva stanje svjedoka, ispitivanje će se provesti tako da mu stranke mogu postavljati pitanja bez prisutnosti u prostoriji gdje se svjedok nalazi. Ispitivanje će se prema potrebi snimiti uređajem za audio-video snimanje, a snimka će se zapečatiti i priključiti zapisniku. Na isti način, temljem zahtjeva žrtve, provest će se ispitivanje kao svjedoka žrtve kaznenog djela protiv spolne slobode, kaznenog djela trgovanja ljudima, ako je kazneno djelo počinjeno u obitelji kao i žrtva u odnosu na koju su utvrđene posebne potrebe zaštite.

Ti svjedoci mogu se samo iznimno ponovno ispitati, ako to sud ocijeni potrebnim.

Pojedinačna procjena žrtve najveći je novitet ZKP propisan čl. 43.a, kojom se obvezuju tijela koja provode ispitivanja, da prije ispitivanja žrtve, u suradnji s tijelima, organizacijama ili ustanovama za pomoć i podršku žrtvama kaznenih djela provedu pojedinačnu procjenu žrtve radi utvrđivanja postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite te koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti (poseban način ispitivanja žrtve, uporaba komunikacijskih tehnologija radi izbjegavanja vizualnog kontakta s počiniteljem i druge mjere propisane zakonom). Pojedinačna procjena žrtve na odgovarajući način uključuje osobito žrtve terorizma, organiziranog kriminala, trgovanja ljudima, rodno uvjetovanog nasilja, nasilja u bliskim odnosima, spolnog nasilja i spolnog iskorištavanja ili zločina iz mržnje te žrtve s invalidnošću, ili šire tumačeći pri poduzimanju pojedinačne procjene žrtve osobito se uzimaju u obzir osobne značajke žrtve, vrsta ili narav kaznenog djela i okolnosti počinjenja kaznenog djela. Pri tome se posebna pažnja posvećuje žrtvama koje su pretrpjele značajnu štetu zbog težine kaznenog djela, žrtvama kaznenog djela počinjenog zbog nekog osobnog svojstva žrtve, te žrtvama koje njihov odnos s počiniteljem čini osobito ranjivima.

Ujedno je važno napomenuti da se pojedinačna procjena žrtve provodi se uz sudjelovanje žrtve i uzimajući u obzir njezine želje, uključujući i želju da se ne koriste posebne mjere zaštite propisane zakonom.

Ministarstvo pravosuđa RH je sukladno čl. 133, st. 1. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o kaznenom postupku od 7. srpnja 2017. godine, putem Ureda za udruge objavilo

Projekt je financiran u sklopu Justice programa Europske unije.

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

poziv za dostavu prijedloga kandidata **dva predstavnika organizacija civilnoga društva**, za članove radne skupine za izradu Nacrta prijedloga Pravilnika o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve. Zadaća radne skupine je izraditi Nacrt prijedloga Pravilnika o načinu provedbe pojedinačne procjene žrtve kojim će se utvrditi nadležna tijela i propisati način postupanja tijela koja provode pojedinačnu procjenu žrtve, a kako bi se utvrdilo postoji li potreba za primjenom posebnih mjera zaštite u odnosu na žrtvu, te ukoliko postoje koje posebne mjere zaštite bi se trebale primijeniti.

Podrška žrtvama kaznenih djela, odnosno institucionalizacija te djelatnosti, sasvim je novi proces u hrvatskom društvu koji se intenzivno razvija u posljednjih desetak godina. Taj sustav trenutno je kombinacija različitih tijela, općih i specijaliziranih, državnih i nevladinih, koja su u cjelini ili u dijelu djelatnosti posvećena zaštiti prava i interesa žrtava kaznenih djela. Kako do zadnjih izmjena pojedinačna procjena i nije bila formalizirana zakonom, tek Pravilnik će odrediti koja tijela ili dužnosnici pojedinih tijela će provoditi postupak pojedinačne procjene, standardizirani postupak i obrazac u koji bi unosili podatke dobivene pojedinačnom procjenom radi praćenja daljnjeg stanja žrtve kroz i nakon kaznenog postupka.

Kako bi sustav podrške žrtvama bio što učinkovitiji nužno je uključiti sva tijela kaznenog/prekršajnog postupka, institucija podrške i pomoći ali i organizacija civilnog društva, te osnažiti međusektorsku suradnju radi koordiniranja aktivnosti svih tijela koje dolaze u kontakt sa žrtvama.

Osijek, Split, Vukovar, Zagreb, kolovoz 2017.

Projekt je financiran u sklopu Justice programa Europske unije.

Ovaj projekt sufinancira Ured za udruge Vlade RH

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge